

N:o 23.

Ank. till Riksd. Kansli den 23 Mars 1881, kl. 1 e. m.

*Andra Kammarens Första Tillfälliga Utskotts Utlåtande N:o 5,
med anledning af Herr A. Hedins motion om pröfning
i gymnastik och vapenföring vid maturitetsexamen.*

Under framhållande af det stora gagn, särskildt med hänsyn till landets försvar, som kan hemtas från omsorgsfullt ledda och öfvervakade militära öfningar vid rikets högre allmänna läroverk, har Herr A. Hedins, i syfte att höja dessa öfningars betydelse, i afgifven motion, N:o 169, hemställt:

»Att Andra Kammarerna för sin del besluter, att Riksdagen i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhåller, det Kongl. Maj:t täcktes taga i öfvervägande, om ej pröfning i gymnastik och vapenföring bör ingå i afgångsexamen vid rikets högre allmänna läroverk och vitsord öfver lärjungarnes färdighet i nämnda öfningsämne meddelas i afgångsexamensbetyget»,

hvilken motion hänvisats till behandling af Kammarens Första Tillfälliga Utskott.

Tanken att med undervisningen vid rikets uppfostringsanstalter förbinda militära öfningar för att derigenom ej blott stärka och utveckla den manliga ungdomens fysiska krafter samt utbilda hos densamma ett raskt och hurtigt väsen, en lifaktig uppmärksamhet och ett vaket ordningssinne, utan äfven grundlägga en medborgerlig krigsbildning till värn för fosterlandets sjelfständighet, har, såsom motionären omständligt visat, från långliga tider tillbaka med lifligt intresse omfattats af många,

som med varm fosterlandskärlek förenat en öppen blick för en sund och lifskraftig uppfostrans kraf. Längre har det likväl dröjt, innan denna tanke hunnit slå rot i det allmänna medvetandet och vinna erkännande i vår skollagstiftning. Ändtligen för ungefär 20 år tillbaka började man allmännare få syn på ifrågavarande öfningars stora betydelse och egna allvarligare uppmärksamhet och omsorg åt deras införande och ändamålsenliga ordnande vid rikets allmänna läroverk och folkskolelärarseminarier. Sedan dess hafva också — det måste med tillfredsställelse erkännas — steg efter steg följdriktigt tagits för att alltmer befrämja denna fosterländska angelägenhet genom att åt de militära öfningarne vid nämnda läroanstalter gifva allt större utrymme och allt mera ökad värde.

Sålunda har, i afseende på den militära undervisningen, särskildt vid de högre allmänna läroverken, hvilka ensamt inotionen afser, blifvit stadgadt bland annat

a) i afseende på den militära undervisningens omfattning:

att öfningarne med vapen skola utgöras dels af *exercis* med *infanteri-manövrer*, dels af *egentlig vapenföring* eller *fäktning med bajonett, sabel och florett* (värja) samt af *målskjutning*;

att åt *infanterimanövern* skall gifvas den utsträckning, att *kompani- och bataljonsexercis* genomgås såväl i slutet som *spridd ordning* samt att *öfningar i fälttjänst* äfven förekomma, hvarvid sjunde klassens ynglingar böra företrädesvis användas såsom befäl och underbefäl;

att *fäktning med sabel och florett* (värja) skall öfvas med ynglingarne i sjunde klassens öfre afdelning två timmar i veckan under den tid af läsåret, som är bestämd för de militära öfningarne;

att *öfningarne i målskjutning*, hvilka skola obligatoriskt åligga *lärjungarne* i de högre läroverkens sjette och sjunde klasser, böra utföras af *lärjungarne* i sjette klassen och sjunde klassens nedre afdelning med *salongsgevär*, men af ynglingarne i sjunde klassens öfre afdelning med *fullgoda målskjutningsgevär*;

att den *kännedom af reglementen, instruktioner och handgevärlära*, som för öfningarnes behöriga utförande erfordras, skall i omedelbart sammanhang med de praktiska öfningarne muntligen af läraren meddelas.

I sammanhang härmed må äfven nämnas, att vederbörande lärare i matematik, fysik och kemi äro anbefalda, att vid undervisningen i dessa ämnen, då sådant lämpligen kan ske, göra tillämpningar på militäriska förhållanden samt från dessa välja exempel.

b) I afseende på tiden för de militära öfningarne:

att dessa öfningar skola under slutet af vårterminen och början af höstterminen fortgå 8 till 10 veckor med 6 timmar i veckan, oberäknad tiden för målskjutningen;

att befrielse från ett lika antal timmar i olika läro- och öfningsämnen under bemälda tid skall medgifvas;

att större samfälda utmarscher med infanterimanövrer må kunna å passande dagar under den blidare årstiden anordnas.

c) I afseende på materielen:

att behöflig materiel skall i behörigt skick hållas och bekostas af läroverket;

att ett lämpligt antal målskjutningsgevär efter Remingtons modell samt salongsgevär jemte erforderlig ammunition skall på requisition tillhandahållas från kronans förråd;

att i afseende på ammunitionen den beräkning bör följas, att under året hvarje lärjunge i öfre sjunde klassen antages skjuta 50 skarpa skott samt hvarje lärjunge i nedre sjunde och sjetta klasserna 100 salongsskott;

att för målskjutning med Remingtongevär skottbana skall anläggas.

d) I afseende på lärarne:

att, der vid högre läroverk icke finnes anställd gymnastiklärare, som är eller i viss tid varit militär, officer från inom orten förlagdt infanteriregemente af kaptens- eller subalterngrad skall, på anmälan af vederbörande eforus, kommenderas att leda den militära undervisningen;

att, derest lärjungeantalet vid något läroverk i betydligare mån öfverstiger 200, vederbörande eforus må till Kongl. Maj:t inkomma med framställning om anvisande af lämpligt belopp såsom extra arfvode för gymnastikundervisningens behöriga bestridande.

e) I afseende på kontrollen öfver gymnastik- och militärundervisningen:

att vederbörande eforus skall till direktionen för Gymnastiska centralinstitutet årligen insända redogörelser rörande undervisningen i gymnastik och vapenföring vid stiftets läroverk; skolande dessa redogörelser

innehålla, under särskilda rubiker, fullständiga uppgifter angående gymnastiklokaler, materiel, lärjungarnes antal och fördelning, öfningstider, öfningarnes inflytande på ungdomen, om extra lärare biträdt vid undervisningen m. m.; samt

att en militär af regementsofficers grad ärligen på hösten skall inspektera den militära undervisningen och derom ingifva rapport till Chefen för Kongl. Landtförsvarsdepartementet.

Af det anförda framgår onekligen, att lagstiftningen under de tvenne sista årtiondena visat synnerlig omsorg att på tillfredsställande sätt ordna och utveckla den militära undervisningen vid de högre allmänna läroverken. Och att döma af de rapporter förbemälda sakkunniga inspektörer afgifvit — af hvilka Utskottet tagit kännedom om dem, som afgifvits de två senaste åren — vill det synas, att resultatet af de vidtagna anordningarne vid de allra flesta högre läroverk äro ganska tillfredsställande, särskildt i fråga om de militära öfningarnes omsorgsfulla bedrivande och ungdomens färdighet i och intresse för desamma.

Enär sålunda den gymnastiska och militära undervisningen vid de högre läroverken numera kan anses hafva vunnit en ganska aktningvärd ställning och densamma genom noggranna föreskrifter och verk samma kontroller onekligen tillerkänts större vikt och högre rang än undervisningen i öfriga öfningsämnen, synas goda skäl finnas för det yrkande, att lärjunge i öfversta klassen må, vid afgång från läroverket, med lika fog pröfvas och vitsordas i detta viktiga *öfningsämne*, som det sker i alla *läroämnen*, i hvilka han i högsta klassen erhållit undervisning, till och med i sådana, hvilka, såsom icke obligatoriska, äro af jämförelsevis underordnad betydelse, t. ex. hebreiska språket. En sådan anordning, som motionären föreslagit, skulle ock otvifvelaktigt hafva till följd, att betyget uti ifrågavarande ämne finge ett ökad värde, hvilket åter skulle fördelaktigt tillbakaverka på undervisningen genom att sporra både lärare och lärjungar till större ansträngningar.

I fråga om tiden för anställande af den påyrkade afgångspröfningen af ynglingens militära bildning kan Utskottet likväl icke biträda motionärens förslag, att denna pröfning skulle ske i sammanhang med den så kallade muntliga afgångsexamen. Ty utom det att bemälda pröfning vid ifrågavarande tillfälle otvifvelaktigt skulle i någon mån öka den spänning och oro, hvarmed ynglingarne i allmänhet motse denna afgångsexamen, skulle det äfven blifva nödigt att för hvarje sådan examen tillförordna jemte de andre censorerne sakkunnig militärperson, hvilket skulle vålla både besvär och kostnad. Dertill kommer, att vissa

afgångsexamina årligen hållas mot slutet af höstterminen, då till följd af våra klimatiska förhållanden hinder kunna möta för anställande af en fullständig militärisk pröfning. För undvikande af dessa olägenheter anser Utskottet vida lämpligare, att de lärjungar, som vid läseårets slut ännu taga afgangsexamen, få sin färdighet i vapenöfningar pröfvad vid det tillfälle, då den kommenderade militäre inspektören besöker läroverket. Visserligen ske för närvarande dessa besök på hösten under senare delen af September och förra delen af Oktober månad, men Utskottet föreställer sig, att ifrågavarande inspektion med större fördel kunde och borde förläggas till senare delen af vårterminen. På hösten kan nemligen inspektören icke förskaffa sig kännedom om hela det mått af krigsbildning, som militärundervisningen är afsedd att bibringa ungdomen. Sålunda förekommer målskjutning med skarpa skott äfvensom florett- och sabelfäktning icke före det sista året, hvadan någon färdighet häri icke gerna kan vara vunnen kort efter läseårets början. Slutresultatet af den militära undervisningen vid läroverken undgår sålunda vederbörandes kontroll, i hvilket anmärkningsvärda förhållande anledningen sannolikt torde vara att söka dertill, att ynglingarne under sista läseåret vid ett och annat läroverk dispenserar från exercisen, såsom af inspektörernas rapporter framgår. Dertill kommer vidare, att till följd af den på våren skedda flyttningen en del lärjungar, som i föregående klass icke deltagit i de militära öfningarne, på hösten äro nybörjare i ämnet, hvilket ännu mer måste vara förhållandet med de nyintagne lärjungarne vid folkskolelärare-seminarierna, hvilkas färdighet äfven skall af inspektören kontrolleras. På grund af dessa skäl hafva äfven åtskilliga inspektörer förklarat det vara önskvärdt, att inspektionen finge ske på våren närmare läseårets slut.

Och med en sålunda förändrad anordning af den militära inspektionen anser Utskottet det synnerligen lämpligt, att ynglingarne i öfre sjunde klassen vid inspektionstillfället undergå en uppvisning så väl i exercis som i fäktning och målskjutning och att dervid vitsord öfver hvars och ens färdighet, såsom afgangsbetyg i ämnet, af läraren gifves och af inspektören påtecknas.

Hvad särskildt vidkommer motionärens yrkande, att ifrågavarande vitsord bör i afgangsexamensbetyget införas, anser sig Utskottet för lämpligheten af en sådan åtgärd utöfver det förut sagda endast behöfva påpeka den fördel, som vid bevaringsöfningarne och i andra fall, t. ex. om ynglingen öfvergår till krigsskolan, skulle vinnas deraf, att hans militära färdighet kunde genom ett officiellt betyg konstateras.

På grund af hvad sålunda anförts får Utskottet hemställa,

det Andra Kammaren måtte för sin del besluta, att Riksdagen i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhåller, det Kongl. Maj:t täcktes föreskrifva, att ynglingarne i öfre sjunde klassen vid de högre allmänna läroverken skola, under tillsyn af inspektören öfver den militära undervisningen, undergå särskild pröfning i gymnastik och vapenföring, samt att det dervid meddelade vitsordet öfver deras färdighet i nämnda öfningsämne skall i afgångsexamensbetyget införas.

Stockholm den 23 Mars 1881.

På Utskottets vägnar:

A. HEDIN.